

Lahtised Lehed

„Olioni“ hinnata kaasanne

Nr. 7

Juuli

1930

R. KIVIT

LILLEORU PEREMEES

Haridustegelaste kroonika

Hugo *Treffner*, kelle sünnipäevast möödus k. a. 85 aastat. Surn. 13. III. 1912. a.

Karl *Tasak*, Hugo Treffneri gümnaasiumi geograafia õpet. 1900. a. alates, koolikirjanik, suri 11. juulil 1930 Tartus.

Mihkel *Kampman*, õpetaja ja koolikirjanik, tema lahkumise puhul koolipõllult.

Ülikool

Prof. dr. med. Ernst *Blessig*, oftalmoloogia korral, prof. ja silmakliiniku juh., läheb erusse.

Prof. dr. med. Aleksander *Ucke*, tema valimise puhul Tartu ülik. kohtuarstiteaduse korral, prof.

Lic. phil. August *Tammekann*, tema valimise puhul geograafia erakorral. prof.

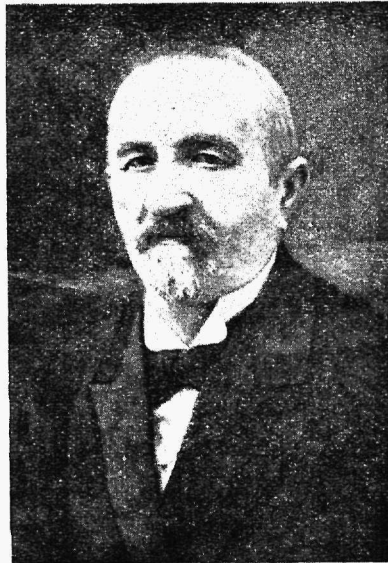
Dr. rer. nat. Karl *Frisch*, tema valimise puhul Tartu ülik. meteorol. ja geofüüs. korral. prof.

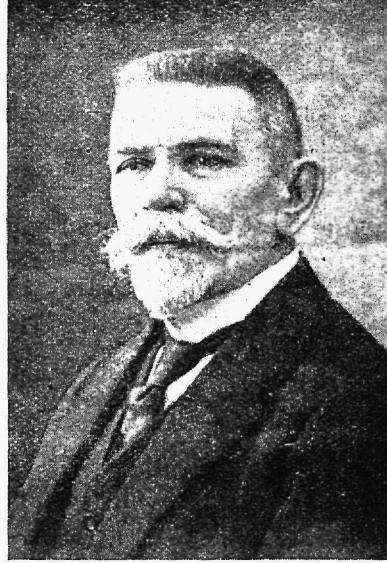
Nils-Herman *Lindberg*, rootsi ja ungari keele lektor Tartu ülik. Lahkus Eestist

Dr. med. Albert *Waldes*, valiti Tartu ülik. üldpatoloogia ja patoloogilise anatoomia korral. prof.

Prof. dr. jur. Eduard *Berendts*, Tartu ülik. finantsõiguse korral. prof. Tema lahkumise puhul erusse.

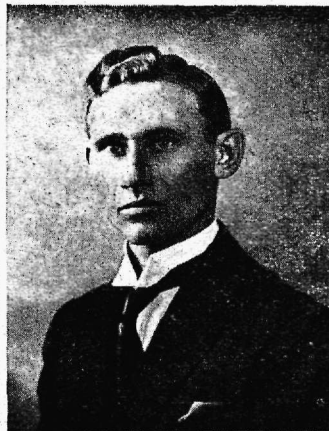

Prof. dr. med. Rudolf *Wanach*, Tartu ülik. kirurgia korral. prof. ja II Haavakliiniku juh. Tema lahkumise puhul erusse.

NEED, KES TARTU ÜLIKOOI LÕPETANUD:

Leo Must, jurist.

Karl Plaks, jurist.

Kol. Ed. Kubbo, jurist.

Hans Ainson, jurist.

Valter Männik, jurist.

Rudolf Selge, jurist.

Albert Piilmann, jurist.

Anton Simmo, jurist.

Samuel Lurje, jurist.

Adolf Virma, jurist.

Illarion Kümmel, jurist.

Voldemar Mühlberg, jurist.

Augustin Saar, jurist.

Jüri Ungerson, jurist.

Jaan Koni, jurist.

Aleksander Viilup, jurist.

KORP! SAKALA KEVADKOMMERSSILT (1930).

P. Gruzna

Õndsate saar

Armastusele pühendatud kujund

PRÄLUUDIUM

VÕTSIN kord osa ühest ekskursantide sõidust Ruhno saarele. Mulle hakkas meeldima see maariba Balti meres, nagu hiiglaklimp supikausis. Mu süda kihkas üksinduse kirgluses ja ma võtsin nõuks esimest vaba suve veeta seal. Lorents — intelligentseim rohnolastest — soovitas mulle sedasama. Ja tema naiseõde, ainuke saare iludus Elli naljatas pilu silmi: „Kui elaksite siin, armuksin teisse...“

Jõudis kätte suvi. Mõtted pöördusid juba Soomele. Kuid seal sain teate Lorentsilt, et ta neil päevil juhtivat purjed Riia poole ja võivat mind toimetada Ruhnosse.

Kaua polnud tarvis kaaluda. Honorar tulevase romaani eest oli mul juba taskus. Kirjastajale vandusin ma kõigi pühade nimel, et ma saare vaikuses elades romaani lõpetan. Tõelikult polnud see veel alustatudki.

Vaimustusega ja pühalikkude kavatsustega hingesopis ronisin ma tõrvatud vikingiristlejale. Kolm ruhno-last tassisid mu kraami: raamatuid, tublit tagavara tinti ja paberit ning tubakat. Patt on tunnustada: ka ankrukese veini Kasarovi keldrist ja mõned pudelid napsu. Sest ma teadsin, et ilma sellela on ruhno-laste hinged nirvaanas ja nende keeled nagu kuivatatud lõhed. Nad silmitsesid mind rahuldusega. Sest Lorents oli neile

seletanud, et ma kirjutavat kõigest, mis olnud ja mis veel tuleb. Ja praegu ma vahest sõitvatki Ruhno saart uurima ja seda panema ajalukku.

Ilm oli ilus ja soe. Süda kuum, kuid rahulik, rõõmus ja vaba, nagu vaikselt virvendav valkjasroheline meri meie all ja ümber, mõtted nagu kergelt lendlevad kajakad, tundelainetus nagu otsatu päikesemeri meie kohal. Kirjeldamata õnnestav tung elada, töötada ja armastada... Keda armastada?

Nagu Stenka Rasin lamasin ma siruli purjepaadi ninas, vaadeldes vahel sulisevat veevahtu, mis nagu nõiduslik linik lipendas mõlemal pool meie teed, vahel harvu pilvekesi, otsides sealt elavate ja mitteelavate asjade kontuure, vahel endamisi vilistades: „Meri nõuab peeneid võrke...“

Kuulatasin, kuidas ruhno-lased napsu võttes vestlesid ja mõnd kontinendi „peiarit“ iseloomustasid, kes varem mõne aja saarel olid mööda saatnud. Ei saanud nende jutust hästi aru. Kõne kees nagu puder pajas. Naer — nagu rasvamullikesed.

Hakkasin kobama oma alustamata romaani lõngu... Oh, võiksin ma ta pühendada „armastusele“! Mitte sellele juba ammugi lauldule ja kulunule... Ei, ei... Mitte sellele, millest meie ammugi oleme tüdinenud, mis on muutunud turukaubaks, mille üle meie jõhkralt ja kibe-

dusega naerame, mida me kaalume, mõõdame ja põlgame. Vaid absoluutsele — mille kohta meil ilmaski ei või olla kahtlusi, ei piina ega kannatusi! Kust võiks teda leida? Kuskil ei nähtu kallast. Ümberringi on ainult taevast ja vesi, lahutatud kitsa roheline joonega. Kaks maailma.

Ja hallid, jämedad, Ruhno saarlaste omakoetud purjed, nagu imelinnu hahkjad tiivad, kandsid mind üle sügavuste vastu saladusrikkale, üksikule saarele...

INTRODUKTSIOON

Kivisele saare kaldale jõudsimise õhtu eel. Päike punetas juba ja heitis sinakat varju siiapoole metsa. Veepind oli värviküllane, kergelt lainetav, sinipunakalt sillerdav. Rahu hoovas vaikselt saarelt. Vastas oli meil hall laum poisijõnglasi, naisi ja vanamehi. Ainult üksikud keskealised, piip suus. Need ootasid ostusid, mida Lorents tõi kaasa. Kaldal ootas ka sõiduk.

Salga seas seisis Elli. Ma tundsin ta kohe ära. Ja juba paadist vehkisin ma talle kübaraga.

Häbelikult ulatas ta mulle käe. Kuid näis, nagu oleks ta mind oodanud. Ja lausus: „Arvasin küll, et teie meile ei sõida...“

„Näete, et ma ometi sõitsin. Kas teile ei meeldi?“

„Mis nüüd minust. Küsimus on, kas teile siin meeldib.“

Kõik imetelid mind. Vaatlesid mind pärani silmi. Mõõtsid minu kasvu ja riietust.

Nende keel oli segu rootsi, soome ja eesti keelest. Omapärane saksa murrak. Ka mõni üksik läti sõna kõlas sekka. Paabeli segu.

Lorents tutvustas mind saare vanemale, kaelhabe-mega tugevale mehele. Ja seletas, kes ma olen. See naeratas ja ütles mõned lahkend sõnad. Küsis siiski passi. Silmitses seda kaua, lehitses ja andis siis tagasi. Ja mina pistsin pudeli napsu vastu. Külakost tegi ta rõõmsaks, ja ta patsutas mulle sõbralikult õlale.

Poistele ja tüdrukutele jagasin torbiku pähklaid ja kompvekke. Lorents hakkas teiste meestega laeva tühjendamaks: kõik oli tarvis sealt kaldale kanda. Ja see kestis kaua.

Meie Elliga sammusime küla poole. Elli, Elli... Ta meelestas mulle midagi üleelatut, üht kahvatut nägu... Võtsin käsipaunast paar naela šokolaadi ja ulatasin talle. Ta ei võtnud. Polevat viisakas. Küllap hiljem võtvat. Siiski pigistasin tükikese suhupistmiseks pihku. Ta sai rõõmsamaks. Naeratas mulle.

Ta oli alles seesamane muretu laps, naeratus ümar-gustel punastel põskedel, nagu seekord, kui ma teda esimest korda nägin. Silmad täis sära — hallikassinised, tumedad isa kulmud ja paksud heledad juuksed. Sale, painduv keha. Riietada sihuke siidi! Millised mustakuulised keerleksid siis tema ümber! Üheainsa aastaga sünniks ta uueks, ainult vaja istutada linna kultuuri...

„Noh, kuidas teie käsi käib, preili Elli, kas teil on ka juba peigmees?“

Ta punastus, kuid ei viivitanud vastusega. „Muidugi mõista. Mis teie siis arvate? Aga mitte siin...“

„Kus siis? Linnas?“

„Jah.“

„Viib ka teid sinna. Ometi ju tahate linna?“

Ta mõtles.

„Tema juure? Ei!...“ Ja vaatas süütult kindla pilguga mulle silma... „Ta teenib sõjalaeval. Sügisel läks väeteenistusse...“

„Ja teie armastate teda tänini?..“

„Vist armastan... Kuid mis teil sellega asja?“

„Ei midagi!“ naersin ma. „Tuli niisama meele... Ütelge parem, Elli, kust leiaksin ma nüüd korteri? Kuhu saaksin jääda elama?“

„Kus? Noh, meie juures...“

„Teie juures?“

„Lorentsi juures. Kui teie kusagilt mujalt otsiksite, paneks ta pahaks...“

„Nii elaksime siis koos?“

„Nojah, mis sellest?“

„Ei midagi. Mul pole siis nii igav...“

„Aga mis teete teie terve suve? Magate?“

„Kui võtate minult šokolaadi, siis ütlen, mis ma teen...“

„Kas teil on ka veini kaasas?“

„Ainult väga vähe. Veinist kaotavad naised meele...“

„Mina mitte, küllap näete.“

Ja ta sõõrmed avardusid ja nohisesid.

Ma tundsin juba seda ruhno laste kirge. Mäletan Elli sõbrannat, kes tookord esines neiuna, et aga ekskursandid tema vastu rohkem huvi tunneksid ja talle rohkem veini annaksid. Tema mees istus ta kõrval ja ütles enese olevat ta poolvenna.

Imestusega võttis mind Lorentsi naine vastu. Aga poisid ja pisike tütreke pugesis suure sängi taha, mis sarnanes päästepaadile. Päits paar jalga kõrgem jalutisist. Nagu valmis vettelaskmiseks. Ma silitasin laste pead. Ja ütlesin end olevat nende külaline.

Naised kõnelesid omavahel ja ruttasid kohe minu tuba korda seadma.

Ma astusin õue ja istusin ukse kõrvale pingile. Teele kogus salk ruhno lasti. Vaatlesid mind, uurisid. Läksid siis sõna lausumata edasi. Naised kroogitud oma koetud kuubedes ja üle silmade ulatuvate peakatetega, mis rootsi-taani kombel sõlme seotud. Tüsedad ja rasked olid nad, nagu puu tüvest voolitud. Mehed nagu puu ladvapoolsest. Osalt saledama kasvuga. Hallid nagu kivi. Ainult tormis põlenud näod ja pleekinud linajuuksed. Tasased rootsi otsmikud, õhukesed ninad. Suitsetasin ja mõtlesin, mis ma siin tegema hakkas.

Pühendun suurele üksindusele.

Lõpetanud kraamikandmise, paigutanud kohale isegi minu veinianuma, viis Lorents mind kambri. Ma võivat rahul olla. Maksvat nii ja nii palju. Odav just ei olnud. Aga mulle oli tähtis vaikus ja rahu.

See oli tema oma tuba. Aken aeda — päikese poolel. Sisseseade harilik — lihtne. Ka raamatukapp oli olemas. Seintel vanad õlitrukid. Ilus jahipüss. Hülgenahkne vaip voodi ees ja laua all. Valge põrand, valged seinad ja akna taga haljendav lehe- ja sinine taevameri. Paari aasta eest elanud siin üks kooliõpetaja oma noore naisega.

Olnud väga rahul.

Ka mina olen rahul... Söön ja joon kõike, mida mulle antakse. Ja maksan.

Valmistati õhtusööki. Lorents valas odavat konjakit sogasesse teeklaasi ja kostitas mind. Mulle ei maitsnud, aga tuli juua. Elli piilus himukalt, aga talle ei antud. Majaema pani lauale soolatud kivilõhesid,

milliseid harjumatul raske suhu pista. Ja leib, see leib! Nii musta ja jämedat polnud ma näinud, nagu ahjus kõrvetatud mulla ja savi segud. Sellega tuli harjuda. Seal sai õppida, kuidas inimesed elavad.

„Siin on üsna mõnus. Neli korda kuus saame Kuresaarest posti. Paat sõidab postilaevale merele vastu, ootab seal, annab ära ja võtab vastu kõik mis vaja, isegi reisijad, kui neil on kiire. Minul käib kaks ajalehte.“ Ja ta näitas mulle väikest rootsikeelset lehekest, mis näis olevat kristliku sisuga, ja „Gartenlaub“. „Nõnda teame meie ka poliitikat. Ega meie mõned metsinimesed ole. Ja julge võite siin olla. Teie võite tervel saarel minna kuhu aga tahate, kas öösel või päeval. Keegi ei puutu teid. Uksi meie ei lukusta, sest vargaid siin ei ole. Mullu oli keegi purjus olekus varastanud — selle saatsime saarelt välja. Meil tehakse seda kiirelt. Ei taha meiega elada, — teeme otsuse, — ja ta peab kaduma. Ilma armuta, ilma tagasipääsu lootuseta... Ja naised teie ärge puutuge, isegi mitte sõnadega. See on teotav. Noh, küllap näete isegi. Mõnikord sõidame merele, kalastama.“

„Tormis kõige meelsamini!“ tähendas Elli ja ta silmad löid särava.

„Jah, tema on mul vahva paadiga askeldama, nagu vana karastatud kalur. Ainult õnne tal pole, kuigi ta, nagu üteldakse, on iludus...“

„Ei ole veel mehele saanud... Siin ei ole ühtki nii tublit poissi...“

Elli läks välja.

„Ja teie olge temaga ettevaatlik... Noh, teate isegi. Olete maailmas mõndagi näinud. Et poleks mulle ega temale komistuskiviks... On teine alles noor ja kogematu. Ja liig muretu. Nii küll!“

Nõnda mind asjasse pühendades viis ta mind mu tuppa... Elagu oma soovi järele. Kui tarvis lampi põletada, siis põletagu. Petrooleumi olevat pool vaati. Praegu olevat ööd küll valged nagu lubi...

Ja soovis head ööd.

Ma avasin akna. Väljas oli tõesti valge põhjamaa öö. Ülal vilkusid heledad tähed. Õhus hoovas piparmündi lõhna. Lehed ei liikunud. Küläs valitses rahu. Istusin aknalauale ja kuulatasin öist vaikust. Kaugusest kiviselt rannalt kostis tasane mere kohin...

Õndsate saar...

Julgel sammul astus akna alla Elli. Ulatas kimbu krabisevaid rohuvarsi. Pangu ma padja alla. Tulevat meeldivad unenäod.

Tema magavat seal ülal aidalakas. Aga Lorents siinsamas kõrvalkambris. Ta ei kartvat. Mitte midagi, aga tõesti mitte midagi!

Head ööd!

Panin akna kinni ja ei saanud kaua und. Juba hakkas valgema minema. Siis nagu ujusin kuhugi kaugele, kaugele...

Ärkasin, uurisin põhjalikult oma elamut. Heitsin silma ka raamatukappi. Seal oli rootsikeelne piibel, mingi paks kirikulugu, vanade ajalehtede köited ja mõned luuletuskogud. Neli-viis universaalbiblioteegi brošüüri ja vanu kalendreid. Seadsin oma kirjutamistarbed korda, kinnitasin seinale mõned armsaks saanud postkaardid ning otsustasin juba täna hakata tööle.

Aknale koputas Elli. Sinna vaadates nägin ta sini-seid silmi, tema taga sinavat taevast ja väljas säravat päikesepaistet.

„Tere hommikut, kauamagaja! Nüüd suplema! Ma näitan teed...“

See meeldis mulle. Haarasin käterätiku ja — otse-teed aknast välja.

„Meri on nii vaikne ja soe. Ma käisin juba hommikul suplemas... Kas teie oskate ujuda? Mina küll väga västi. Kui tahate, õpetan teid mõnikord...“

„Siis olete ju päris näkineitsi!...“

„Mis on näkineitsi? Ma ei tea.“

„Vesinaine heeringa sabaga!...“

„Heeringa sabaga?! Noh, meie kalurid oleksid sellised kõik kinni püüdnud ja sütel ära küpsetanud...“

Naerdes sammusime viletsate põldude vahel, kus kasvab ainult rukkis ja kaer. Läbi paksu sammeldunud igivana metsa. See olevat kroonu oma. Ja Lorents olevat selle valvuriks. Ilus, pehmelt sammaldunud jalgrada.

Ja jalgraja lõpus — meri, nagu kaunis neitsi valges hommikvoodis...

„Minge nüüd suplema, ma ootan!...“

Mul hakkas veidi piinlik ja ma ei teadnud, mis teha.

„Mis teie häbenete? Meil käivad kõik koos saunas...“ Ja miks siis meres ei või? Tõesti, ma tõukan teid ühes riietega vette...“

Ma loputasin enesel nägu, pead ja jalgu ning ütlesin, et ma ei tunne end olevat üsna terve. Ja vesi on ka külm.

„Noh, siis lähme tagasi koju. Teinekord proovime, kumb suudab kauem vee peal seista.“

„Meie pole nõnda harjunud...“ tähendasin ma.

„Teie valetate. Ma olen ise näinud, kuidas siiatulnud linlased naistega koos suplesid.“

„Võib-olla. Aga kõik ei tee seda mitte.“

Laual auras juba keedetud piim. Kambris istus küllavanem. Einestagu ja tulgu siis tema elamut vaatama. Elli näitavat mulle kõik ja seletavat.

Ta oli uhke oma saarele: neil polevat isandaid. Samuti mitte rikkaid ega vaeseid. Kõik on ühetaolised, nagu Issanda enese ees. Orjavaim on neile võõras. Ja sellepärast ei võeta võõraid tulnukaid siin vastu. Saarerahvas ise, umbes kaks ja pool sada inimest, on omavahel sugulased. Kõik nelikümmend perekonda on veresidemetega ühendatud. Kõik on ühine: niidud, põllud, mets ja karjamaa. Seepärast nad armastavad oma saart, ja kes siit lahkub — see on igaveseks kadunud... Kõrtsi siin ei ole. Kirik on, ning kool juba viiendat aastat ja igivana kalmistu, kuhu viimaks omad kondid paigutada...

Terve küla hooned on ühe eeskuju järele palkidest ehitatud ja õlgkatusega, ilma korstnata, keedukoldega, ainult mõnes harvas majas on pliit. Ja küllavanemal oli eriti suur kogu omataotud vanamoelisi, kuuligä laetavaid püsse hülgete küttemiseks. Need tuletasid meele Telliaegseid vibupüsse. Ja hulk hülgenahast kotikesi, täis omavalatud kuule. Ja suur paat tugevatel rautatud jalastel, et võiks ühtlasi jääll liikuda ja siis kohe vette tõugata... Ja omavalmistatud puulusika andis mulle mälestuseks... Näitas ka plekiga rautatud kõverat puutatra. Kui olin jumalaga jätnud, näitas Elli mulle küla taga kolmeteistkümmet tuuleveskit. Ja hulka loomi karjamaal. Neil polevat karjust juures. Ainult jänesed

jooksvat mõnikord nende ümber ringi, kuna jänese liha ei söö keegi.

Siis viis ta mind suurt terasest tulitorni vaatama, mis kaugele üle saare näha. Paak on valmistatud Prantsusmaal.

Siin saare serval on keskel soo ja selle ümber liivak. Ja paak seisab kõrgel luitel.

Siin vedas mind Elli üles rinnakule. Tal on palju jõudu ja tugevad jalad. Ja ta ümmargused rinnad surusid end minu külge.

Aga ta ei ärritanud mind. Palav hingeõhk ei joo-vastanud. Ta oli mulle nagu õde...

„Seal all on vene koer. Ajab kõigile penid peale. Keegi teda ei tunne, elab nagu koopas. Ta süütab paagis tule põlema, ja valvab seda.“

Ja mäelt jälle alla. Ta peidab end pöösastesse, hüüab mind ja ahvateleb.

„Näe, siin on päästevahendite küün ja suured paadid. Küll on tore minna tormis teistele appi!... Hiljuti päästisime kolm lollit lätlast ära...“

„Kas lätlased on lollid?“

„Ma ei tea, nii räägitakse.“

„Aga mina olen ka lätlane!“

„Noo-ja! Kes seda usub... Teie olete venelane, mõistlik venelane. Püüdke mind kinni!“

Ma püüdsin ja surusin tüki šokolaadi punaste huulte vahele.

Ja nii jõudsime varsti koju.

Tegin väikese olengu. Hooaja algamiseks. Oli Lorents, külavanem, Elli ja tema sõbranna, vaikne kahvatu tütarlaps.

Grokist joobunud, jutustasid nad mulle pikalt ja laialt, mis ma saarest pean kirjutama. Ma vaatasin ainult Elli silmi. Ja imetlesin seda last, muinasjutulist olevust, saatanat ja ingliti, ja seda tundmatute igatsuste ja ihade põrgut, mis tema hinges vaikselt kees...

Kui lahkusime, kuulsin ma, kui ta akna all sõbrannale tunnustas: „See rändur on haavanud mu südant...“ Sõbranna naeris.

Nonoh! Või juba nii ruttu! Siis katsun ma sind jahutada. Ma istusin aknalauale ja hakkasin aru pidama, kuidas tema vastu olla, kuidas end lahti raputada. Korraga haarasid mind aiast tugevad käevarrad, tõmbasid mind seljakile ja palav, palav Elli suudlus põles kaua mu huultel. Värin läbistas mu keha. Tahtmatult vastasin ma. Kuid siis võtsin ma enese kokku ja ütlesin: „Elli! Nõnda ei peaks õde mitte tegema. — Vend saab pahaseks.“ — Ta kadus.

Mul oli valus mõelda juhtunule. Ma olin nagu rautamata hobune libedal, jäätanud teel...

(Järgneb.)

Homo Primigenius

Optimism

Eskiis

NAD mõlemad olid väljarändajad. Mõlemad olid püüdlilikud. Juba aastaid viibisid nad New-Yorgis, olid ammu juba kohanud üksteist, — oleksid ehk kohanud endiselt veelgi, kuni ühel päeval Karl otsustas soetada omale auto.

Kuigi pole selge, kas tal seejuures otseseks tagamõtteks oli abiellumine Deliaga, on aga teada, et nädalapäevad hiljemini viis vasthangitud auto esimene ametlik reis mõlemad linnavalitsuse laulatusbüroosse.

Auto oli helekollane. Alul katsus Delia selle üle pahanegi olla, aga ometi ta ju armastas Karli ja kannatas ära õdede hurjutamise ja pilked. Ei olnud kollane Karligi armsaim värv, aga auto oli pruugitud ja oli saadud peaaegu jumalamuidu. Ning peasi, — see moodustas esimese lüli nende ühistest tulevikulossidest, neist, milliseid oli püüdnud mõelda Karl, milliseid oli tagasihoidlikult unistanud temale kõrva Delia.

Väljarändaja käsi ei käi alati hästi. Karl oli tulnud New-Yorki, kaks euroopa ülikooli diplomit taskus, kuid kogu see sammal, mida ta uutest oludes oli suutnud enesele kasvatada, oli veelgi väga vigane keel, enam-vähem kindel joonistajakoht ehituskontoris ja alles häbematu õhuke panga hoiuramat. Delial tuli pidada kodus küll isa, küll ema, küll õdedega nii mõnigi lahing, kui alanes sõim mõlematele. Tõsi, oli Delia maastmadalast pidanud võtma elu vägikaudu. Nähtavasti oli vanematel omal ajal puudus kätte tulnud eneste pesamunale ellu kaasa anda naise tähtsamatki relva — silmailu küllaldasemal määral, ja nii olid Delia senised elurabelemised uuel maal

hoidnud teda vaid lauamamsli osas söögimajas, kus küll sissetulek naisele mitte kõige viletsam, töö ise aga tammuvult vaevav.

Aga nad otsustasid kannatada. Nende ühiseks saladuseks oli nimelt tahtmine kord tagasi kodumaale minna. Valmis oli plaanitsetud nendel kõik, mida ja kuidas nad kodumaal ette võtaksid, kuivõrt mitmeidsetmeid aastaid mõlemate rühmamised veel aega nõuavad, kuni ulatuks kukur niikaugale.

Delia teadis surmtõsiselt, et nendeks soovideks tuleb tal veel töötada aastaid. Aga miks ei tohiks nad ka varem juba täita seda osa nende ühistest tahtmistest, aeg mida hiljem rööviks nendelt niikuinii? „Miks peaks me viivitama paariminekuga?“ küsitles ta eneselt, seletas teistele. „Milleks? Kulub ehk aastaid veel, ennekui Karl suurema palga saab, — ja ei abiellu ju ma temaga mitte selleks, et ta mind toidaks, vaid sellepärast, et meie armastame üksteist.“

Karli arvamine oli sama. Karl oli nagu uhkegi selle üle, et tema palk palju suurem ei olnud teenistusrahadest. „Delia on tüdruk, millist ma varem eales kujutledagi ei mõistnud. Oleks ta teissugune, meie ju siis abielluda õieti ei saakski.“

Selline seletus ei paistnud päris mehelik. Võis arvata, nagu lepiks Karl kas või sellega, kui kord Delial oma mehegi ülalpidamine enese kaela võtta tuleks. Sellist järeldamist nagu aimates oli Delia alati valmis kinnitama täiendavalt, et ta teeks ilmas kõike muud, kuid ei tahaks olla vaid mehe koduseks kõögiorjaks. „Tege-

likult jääks ju meie vahel kõik endiseks. Muudatuseks oleks ehk see ainult, et Karl õhtuti enam ei tarvitse koju minna. See on kõik.“

„Ja muidugi. Ja ei tule mul enam mures olla, et keegi teine Delia minult ära saaks võtta. Eks?“

„Keegi teine ei oska olla nii õnnelik, nagu saame meie.“

Ning nad olidki õnnelikud. On alati soovitav abielluda armastusega, — armastusega, mis kogu elu laseks lõõmendada roosaõhulistest unistustest, annaks veeretada rõõmupisaraid vastmuretsetud dollarilise lõunaserviisi kohal ja võrtsiks iga ühise söömapioeine luksusbanketiks.

Nad palkasid naise, kes hommikuti tuli ja koristas mõlemad toad ja pesi taldrikud. Iga hommik viis kummagi tema tööpaika, kui oli kokku räägitud õhtune jälle-nägemine ja antud suudlus.

Õhtul oli alati küllalt jutustada üksteisele inimestest ja asjadest, mis nähtud-kuuldud lahus olles, uudiseid, mis mõnikord ilusad, kuid mõnikord ka mitte ilusad. Aga jutlemine iseenesestki on hea ja kosutav, kui on pealegi teada, et kuulajad kõrvad on alati heatahtlikud. Peale õhtusöögi kusagil teemajas leidus tavalisti veel aega minna kas kinno või mõnesse alandatud hindadega teatrisse. Ehk jälle leppisid nad sellega, et Karl, pühapäeva ära ootamata, tõi garaažist paariks tunniks välja nende „esialgse“ auto.

Nad olid tõesti õnnelikud. Siis, kahe aasta pärast, tuli esimene tähtsam muudatus. Oli ilmnes pere suurenemine. Eriliselt see uudis kummalegi küll ei meeldinud. Asja tuli siiski võtta optimistlikult.

„See sunnib mind ainult kolm kuud töölt ära olema,“ arvas Delia. „Siis võtame lapsehoidja ja ma asun jälle tööle. Kolm kuud ainult. See on ju imelühike aeg, eks ole?“

Pikkadeks ja üksildasteks osutusid need kolm kuud, paratamatuse ooted ja kodusoleku neljad seinad. Lõppeks tuligi laps, imeline, kortsusnahkne punane olend, piuksuva kisa ja eksivate silmadega. Laps oli tüdruk, ja nad olid oodanud poissi. Kõik näis minevat teisiti kui tahetud. Aga lood paranesid jälle. Delia lahkus sünnitushaiglast ja parajasti tõi koju ka Karl uudise omast peatselt viiedollarilisest palgakõrgendusest. Lapski

oli nähtavasti muutumas. Silmad põngerjal valgusid sinisteks, kuivas nahkki sametnormaalseks. Juba võis otsida temas esimesi sarnlemisjoonigi.

Nüüd kärsiskles Delia tagasi tööle, rääkis sellest alalõpmata, haudus iga päev uusi kombinatsioone. Kuulas siit ja sealt vanu inimesi, kes tema töölolekul lapse eest hoolitseda võiksid. Aga tagasi tööle ta ei läinud.

„Ma arvan, et tuleb veel oodata. Umbes üks aasta. Eks ole see õigem, Karl?“

„Ilmtingimata,“ oli Karl nõus. „Vaevalt aasta.“

„Aasta ei ole pikk aeg.“

„Ta on möödas ennem kui sa aimatagi võid, kallis.“

Delia tegi omaks kohuseks nüüd enese riietamisele kulutada võimalikult vähem, kinoski käia harvemalt. Töötas kodus, töötas veelgi ehk enam, kui oli töötanud söömarestoranis.

Aasta hiljem õppis laps parajasti kõndimist. Oli alati karta, et ta kukub ja teeb enesele haiget. Oli kerge-meelsus nüüd teda võõraste silmade alla usaldada.

„Ma ootan veelgi,“ seletas Delia tuttavatele. „Kui lapsel kõndimine selge, on ta niisama tark kui täiskasvanu, ja siis võin ma ta julgesti koju jätta.“

Järgmine aasta aga tõi lapsele läkakustkõha ja muid haigusi, ja veelgi ei võinud võõra lapsehoidja palkamisest oia juttu. Oli ju pealegi laps ema hoidma õppinud, oleks nüüd nii süd ametu end temast eemale kiskuda, enne kui vahest saabuvad kooliaastad.

Läinud nädalal sai laps viieaastaseks. Kogu aja oli Delia pidanud olema kodus, oli vedanud otsi kokku, muretanud ja kokku hoidnud. Uut mööblit olid nad pidanud muretsema, uue raadio olid nad ostnud. Panga hoiuramat küll palju enam ei paisunud, aga veel oli aega ees Delial mehele appi minna.

„Auto on meil juba päriselt reotuks luitunud. Värvigi temal on otse juba porikarva. Vana logu ülevärvimine aga ei tasuks end enam. Tuleval aastal lähen ma uuesti tööle ja siis on meil uue muretsemine palju hõlpsam. Kas või järelmaksu peale.“

Karl suudles naist ja kinnitas: „Jah, ilmtingimata, kallis. Tuleval aastal.“

New-York, 22. juunil, 1930.

Arno Raag

Jälgedeta naine

1.

Leemeti peremees Andres, kasvult piklik, välimuselt kõhetu, siniste koopas-silmadega, kahvatu näovärviga ja pikkade, tugevate jäsemetega, kuulub nende inimeste liiki, kelles on leidnud kooskõla mõistus ja tunded. Tasakaaluka ja aruka mehena on Andres oma lähimate naabrite poolt lugupeetud ja eriti austatud tema õiglust nõudva iseloomu tõttu. Andres ei tee kellelegi ülekohut ja ei salli ka, et temale tehakse, kuigi ta ei lähe seda jalamaid tasuma.

Ent ükski inimene ei tule elust läbi eksimise ja komistusega. Nii Andreski. Kuigi tollest sündmusest

on juba ligi paarkümmend aastat möödunud, murrab Andres siiski pead veel tänapäevgi selle üle, sest teist sellist seika ei ole juhtunud tema elus.

2.

Andres oli kirglik kütt, kes sageli oma vabu hetki ohverdas püssiga metsas luusimisele. Ega ta pea kunagi saagita koju tulnud, kui juhtus nägema mõnda jahilooma või lindu. Andrese hea silmamõõdu ja kiire ning vilunud püssikäsitamise tõttu olid tema poolt lastud laengud enamasti alati tabavad. Mõnigi naaber kadestas Andrest jahiõnne suhtes. Eriti kade oli Andrese peale kilomeetri võrra Leemetilt eemal asuva talu Sengu Eedi, kes

pidas end ümbruskonna osavamaks jahimeheks, kuid ometi ei suutnud võistelda Leemeti Andresega. Mõnelgi ühisel jahiretkel, mille korraldasid ümbruskonna peremehed töö vaheaegadel, vaatles Sengu Eedi kibeda kadedustundega, kuidas tema saak kõikidele pingutustele vaatamata ei küündinud Andrese saagini. Kui mitte rohkem, siis ühe põldpüü või tedre võrra oli Andres temast ees. Harva oli neid juhte, kus Eedi jahisaak oli võrdne Andrese omaga või koguni ületas viimase.

Et Eedi ei saanud enesele Unipaju valla esiküti nime, vaid pidi jätma Andresele, siis ei suutnud ta sellega kuidagi rahulduda. Kandes hinges väiklast kadestusevimmata, katsus ta igal võimalikul juhul Andrest tüsata või kuidagi tema jahiosavusele kahju teha.

Talviti leidis Andres sageli oma jänesesööda olevat ära viidud, tuhkru-raudad kinni lastud ja lumme maetud. Andres oli mõnel korral asja lähemalt uurinud ja leidnud, et selle jäljed, kes sööda või tuhkru-raudade kõrvaldamises tegev olnud, viisid Sengu poole. Ka mõned teised külamehed olid märganud, et Sengu Eedi käib Leemeti Andrese püüniseid kõrvaldamas. Kuid Andres ei teinud tollest tüliküsimust, vaid külma rahuga filosoferis, popsides oma kõvera varrega piipu:

„Õela õnn ei õitse, kadeda kari ei kasva. Küll ta üitaskõrd oma nõna ära palutas. Las nüüd kenutab, ega's mia hakka timägä maid jagama.“

3.

Ilmasõja eelaastal tuli Leemetile sulaseks keegi Võrumaa mees Mõrak Juhan, rüüsal poiss ja vintske kui juurikas. Ta oli tööhakkaja ja samuti jahihimuline kui Andreski. Sageli käis ta peremehega võidu küttimas.

Kord leidis Juhan, et jänesed käivad söömas Leemeti ristikkeina kuhja juures, mis asus välja ääres heinamaa serval, talu hoonetest mõnisada sammu eemal. Juhan plaanitses minna ühel lähemal ööl sinna „pikakõrvamehi“ põmmutama ja rääkis sellest peremehelegi, kes tolle töö oleks võtnud heameelega enesele, aga et Juhan oli jälgede leidja, siis ei seganud Andres end tema plaani.

Päeval valla puuvooris olles kohtas Juhan Sengu Eedit, kellega vesteldes jutt veeres peagi jahiseiklustele. Paha aimamata rääkis Juhan Eedile sedagi, et jänesed Leemeti ristikeinakuhjale armu ei anna, ja tema tahab minna neid ühel ööl „tinutama“.

Suur oli Juhani üllatus järgmisel päeval hämariku ajal heinakuhja vaatama minnes, sest kuhja lähedal lumel oli näha vereprintsmeid. Tükk maad eemalt leidis ta lumetasases pinnas sakerdunud lapi, mille keskel oli külmunud vereloik. Eemal lumes sinas jala jälgede rida, mis viis nurgeti Sengu välja poole. Juhanil oli kohe selge, et naaber on tema „naha üle lõõnud“ ja ise jänesed noppinud. See tegi Juhani meele mõrudaks ja ta töötas Sengu Eedile kättemaksu.

Koju tagasi tõtanud, Juhan rääkis loost peremehele, siunas ning vandus enese lapsikust jutupuhumisel Eediga ning viimase häbematust. Ta oli ägedaloomuline ja ärritus siis alati tugevasti, kui keegi oli teda petnud. Ja nüüd — jänesed viiakse otse tema käte vahelt, ja pealegi, kus tema nende püüdmise koha on kätte juhatanud. Juhani arvates polnud see enam pettus, vaid päris vargas. Ning seda ei suutnud ta jätta tasumata.

Andres lohutab küll Juhani oma mõttetarga lau-

sega õela õnnest, kuid Juhanile see ei mõjunud. Põsenukid ärritusest punased, sõstrasilmade vaade vihaselt helkimas, kordas Juhan alatasa:

„No seda ma talle korradile ei kingi, no mitte'i kingi, keda's ta korrat narrib.“

Tüki aja pärast oli Juhanil plaan valmis. Otse lapselikus heameeles oma kavatsusest, tõttas ta sellest Andresele kõnelema, sõnades:

„Mul om plaan valmis, aga peremiis, sina piat kah appi tulema.“

„Mia, mis mia saa säääl tetä?“ vaidles Andres oma piibust suitsupilvi õhku popsides.

„Saat küll, kui sa tahat.“

„No kõnele's!“

„Kae, ma ole vällä nuhknu,“ seletas Juhan kahjurõõmsalt, „ta kurram hoiap noid jänesit nüüd vihusannan nii kaua kui liina viip. Säääl on külm ja es lähe halvast. Liinan ta käip ega ridi, sis viip nädälä noosi ää. Täamba on kolmaba ja alles ülehommen ta lähep, sis om nüüd õkva kindma, et jänese om sannan allen. Ma pane obese ette, sa tulet kah ütän, sõidame senna. Sa jäät obesega Oinavaargu vahele, ma joose tuu jänese ää. Las ta kurram sis sülitä. Ödang on kah sihände puul pimme, pilve om taivan, tuu varjas kuu ää ja tuul on kah. No es kuuleki, kui ma sanna lää.“

Alul ei olnud Andres selle plaaniga nõus, kuid Juhani pealekäimisel jõudis temagi lõpuks veendumusele, et selles ei ole midagi ülekohtu. Kui naaber oli nii häbemata ja näpsas jänesed otse nende kodu juurest, miks ei või siis nemad oma jäneseid naabri tagant näpsata.

4.

Peale õhtusööki pani Juhan hobuse rakkesse ja, kui kell oli lõõnud 10, asusid mehed teele.

Ilm oli tublisti pilves ja tuuline, nii olid kavatsuse heaks kordaminekuks eeldused olemas. Just meeste õuest välja sõites hakkas ka tublisti peent lund lemmendamata, see töötas jäljedki katta.

Mida kaugemale kodust nad jõudsid, seda enam hakkas Andres enesele etteheiteid tegema, et samm, mille ta praegu astub, ei ole õiglane. Näpsas naaber jänesed, võtku! „Õela õnn ei õitse, kadeda kari ei kasva,“ kordas Andres eneses oma tuntud tõekspidet. Ei ole Sengu Eedi saanud senini Unipaju esikütitiks, ega saa ka edaspidi, vähemalt selliste võtete abil. Kui Andresel vähegi tervist on, siis ei jäta ta ühtki ühist jahiretke vahele ja seal ta alles näitab Eedile oma kütivõimeid. Senini on ta olnud vahel hooletu ja lasknud nõnda Eedil iseennast täis kasvada. Aga edaspidi ta on jahiretkel alati ihu ja hingega väljas ja kelkigu siis veel Eedi, et tema laseb sama palju kui Unipaju esikütt Leemeti Andres. See oleks Eedile parajaks karistuseks. Kuid see, mis nad nüüd teevad, on kindlasti suurem ülekohtus, kui tegi Sengu Eedi. Aga et ta Juhanile oli andnud oma nõusoleku, siis ei tahtnud ta ka sõna murda. Juhani nüüd veel teistele mõtetele sundida oli Andrese arvates võimatu, sest ta teadis, et Juhan oli oma plaanides tihtigi pöikpea.

Nad jõudsid Oinavaariku vahele. Siin peatas Andres hobuse ja Juhan hüppas reelt ning hakkas pikkade sammudega metsast väljuma. Andres vaatas talle järele. Hämaruses oli Juhani kuju veel vähe aega nähtav, siis hetkeks aimatav nagu läbi udu ja peagi kadunud.

Korra välgatas läbi pilve täiskuu serv, siis nägi Andres mõni sada sammu eemal asuva Sengu talu siluetti ühes saunaga, mis teiste hoonete ringist asus pisut eemal ja mustas lumelagendikul mutimulla hunikuna.

Tükk aega möödus. Sengu poolt ei kostnud ainustki häält, nähtavasti ei kuulnud koerad Juhani samme.

Mets kohises tumedalt, ja Andresele näis, nagu ähvardav-salalikultki. Ajuti paiskasid tuuleilid puielt lund ootaja mütsile. Endises hoos jätkus ka lumesadu.

Imelikuks osutus Andresele silmapilk. Talle meeles-tusid mitmesugused jutud, mis ta kuulnud metsade sala-dusest, roimareist, nägemustest ja muust, mis liikus rahva suus. Oinavaarikustki teati nii mõndagi rääkida. Andres ei kartnud iialgi midagi „niisugust“, koguni naeris ja nõokas argu, kes ei julgenud pimedas liikuda. Kuid nüüd kippus temas mingi seletamatu hirm võimust võtma. Oli selles süüdi see meelevastane ja ebaõiglane tegu, milleks ta välja sõitnud, või oli mingi muu Andrese meeled val-lutanud. Ta ei saanud sellest isegi aru, tundis vaid, et oote-aeg oli aasta pikkune. Ja mida enam minuteid edasi, seda ähvardavamaks muutus olukord. Andresel oli tunne, et keegi neid metsas varitseb. Tuuleilide vihin ning lume krabim riietelgi tundus kummalisena.

Viimaks ometi tuli Juhan, kolm lastud jänest kaenlas, ise heameelest ja võidurõõmust säramas.

„Mitte üits heng es kuule. Sanna tegi jänestest õkva puhtast. Nii puhtast kui puhtast,“ kiitles ta.

Andres ei vastanud midagi. Sõna lausumata pööras ta hobuse ümber ja nõotas ta hoogsale kojusõidule. Juhan, kes oma kättemaksu rõõmus mõnules, jutustas üksik-asju oma käigult. Sellise hooga jutu saatel jõudsid me-hed teisele poole Oinavaarikut, kus algas lai lage Koosa-palu heinamaa, mis valendas hämaruses hiiglalinana.

Korruga meeste jutt nagu lõigati katki. Mõlemad vaikisid sõna pealt ja vahtisid üksisilmi eemale häma-russe. Andres tõmbas kähku ohjadest hobuse metsa varju tagasi.

Eemal lagendikul liikus poolmäärinud valges töbi-kasukas naine risti üle tee Nurmesoone küla sihis.

„Mis sii piäs nii ilda hulkuma?“ sosistas Juhan peremehele.

„Tunned sa teda?“ päris viimane rändajat ärevalt piiludes.

„No kas sa's ei tunne vana Palu mutti.“

„Õige jah, see ta kurram on. Ma tõmmasin obese tagasi, et ta'i näe, muidu plarrab viimati veel külas.“

Mehed vahtisid minejat, kuni see silmist kadus.

Sõites kohale, kust naine pidi minema üle tee, pol-nud seal ainustki jälge, lume vaip oli ühtlaselt tasane. Mehed peatasid hobuse ja hakkasid jälgi otsima, kuid ei leidnud. Näis, kui oleks naine õhus kõndinud.

Veel tänapäev murrab Andres pead, kes oli see sala-duslik naine, kes liikus jälgedeta seal, kus polnud teed, vaid sügav üle niude ulatuv lumi.

Toimetusele saadetud kirjandus

EESTI VABARIIGI ESINDIJAD VÄLISMAAL. Välisministeeriumi väljaanne Tallinnas, aprill 1930. Riigi trükikoja trükk, 35 lhk. Väljaandes on loetletud kõik Eesti välisesindajad ja antud nende aadressid, kokku 27 riigi ja nende kolooniate kohta.

MAGYAR ITARMÜVÉSZET (Ungari Kunsttöön-dus), 1930 — XXXIII aastakäik. Ilmub Budapestis kak-siknumbritena 6 korda aastas. Tellimishind aastaks 15 pengöt (umb. 10 kr.). Ungari kunstkäsitöö on kuulus ja selle tutvustajaks on nimetatud hinnaline, väga hea aja-kiri. Loodame edaspidi tuua kirjutist vastavate illus-tratsioonidega — näitena Ungari kõrgest kunstkäsitööst.

TULENKANTAJAT, 1930. a. nr. 1—8. Väljaandja: Tulenkantajain Osakeyhtiö; toimetajad: Erkki Vala ja Olavi Paavolainen. Ilmub Helsingis 2 korda kuus Soome noorema põlve tulekandjate ajakirjana. Tel-limishind: aastas 75 Smk., poolaastas 40 Smk., välismaale aastas 120 Smk., üksik nr. 5 Smk.

L'ESTONIE LITTÉRAIRE. Numéro 1, Mai 1930. Édition on PEN CLUB ESTONIEN, Tartu. Kirjutis-tega esinevad: Fr. Tuglas — La littérature estonienne moderne; J. Semper — La vie littéraire; O. Urgan — Statistik der estnischen Literatur; A. Oras — Trans-lations of Standard Authors into Estonian; N. And-ersen — The Theatre in Estonia; J. Silvet — The Estonian P. E. N. Centre.

GUSTAV SUITS: EESTI NÜÜDISLÜÜRIKA, 288 lhk, hind 3 kr. 50 s. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus, Tartu, 1929.

Eesti uema luule üle on avaldatud väga mitmesu-guseid arvamusi, eitamisest kuni ülistamiseni, kuid seni puudus üldpilt. Prof. Suits on teinud valiku paremaid ja iseloomulikumaist luuletusist, alates E. Ennost ja lõpe-tades tänapäeva noorte poeetidega. Seega on siis kogutud eesti uema luule parem osa ühte ja antud selle kaudu meie värsikirjanduse kohta asjatundlik otsus, mis kahtlemata aitab kaasa ka laia üldsuse seisukoha kujunemisele. Kas hinnata eesti luuletajaid või mitte, kas

lugeda või mitte? See otsus kujuneb kindlaks, kui süve-netakse siinpakutavasse valikusse.

Lisaks lauludele on igast luuletajast kokkuvõtlik lühike elulugu. Ennost, Suitsist, Ridalast, Underist, Adsonist, Barbarusest, Visnapuust, Allest, Kärnerist, Semperist, Adamsist, Hiirest, Schützist.

JUHANI AHO: KAS MÄLETAD? Lilli kevadiselt niidult. Tõlkinud August Palm. Romaan, 304 lk., hind 3 kr. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus, Tartu, 1930.

Mees sängitab naise maamulda ja vaatab tagasi elule: varasemast lapsepõlvest peale kerkivad elavatena vaatepiirile heledad sündmused ning lahkunud eluseltsi-lise mälestuselt küsib jutustaja: „Kas mäletad?“ Ning tundub nagu too mäletaks ja teaks, tundub, nagu oldaks ikka üks. Nii võrsub raam-meeleoluks sügav ja aega-dest kestvam armastusetunne. Sellel tagapõhjal joonis-tatakse teravapiirdelisi pilte noorusajast, täis päikese-paistest, hingeheledust, elujaatust, usku heasse. On lii-gutavalt koduseid-puhtaid elamusi lapsepõlvest, on noo-ruki otsimist, hing täis leidmise ärevust. On ainult ke-vadet ja suve. — See on J. Aho viimane teos, kirjutatud 1920. a., mil autori hinge olid kibestanud punaste-valgete kodusõda, ja mil möruda elu vastumürgiks ärkasid hel-ged mälestused.

J. V. LEHTONEN: VICTOR HUGO. Elukujutus. Tõlk. Fr. Tuglas. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus Tartu, 1929. 136 lk. heal paberil, illustatsioonidega, broš. hind 175 s.

Eesti Kirjanduse Selts on teinud enese ülesandeks anda välja mahukama valiku suurmeeste elulugusid; kir-jutatud üldloetavalt peavad nad andma asjatundliku ku-jutuse isiku elust. Selle aastate kestel avaldatava rea esimese pääsukesena ilmus romantikute esivõtteleja Victor Hugo elukujutus.

Teos, jälgides Hugo saatust, kajastab tugeval mää-ral vastavat aega nii vaimuelult kui ka poliitilistelt pu-hanguilt. Hugo pikk eluiga (1802—1885) ühendas teda Napoleon I kangelasajajärguga ning üle mitmete revo-

lutsioonide ja vasturevolutsioonide viis välja Napoleon III languseni ja võimu ümberkorraldumiseni Euroopas. Hugo elu on ühtlasi ka romantismi võidukäik ning selle üleminek realismi ja naturalismi. Nii siis koondub Victor Hugo eluloo lehekülgedele Euroopa olulisemaid eluavaldusi XIX sajandil. Teiseks avab teos vaate Victor Hugo kirjanduslikule loomingle: lugeja saab tuttavaks suure kirjaniku toodanguga ning omandab orienteerumiseks vaatekohti. Ning kolmandaks kerkib silma ette suure eluvõitleja kuju, kes üle raskuste ja takistuste suudab jõuda ikkagi võiduni.

HANS ROOS: JEAN JACQUES ROUSSEAU. Elulugu, pedagoogilised vaated. Emil. Redigeerinud prof. P. Põld. 228 lk. Hind Kr. 4. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus Tartus, 1930.

Rousseau mõju järeleilmale on olnud väga suur nii kirjanduse kui ühiskondliku elu ja kasvatusteaduse arengu ulatuses. Kui raamat on mõjutanud millalgi rahvaste elu, siis on seda teinud just Rousseau teosed. Roosi töö, mille redigeerinud prof. P. Põld, annab võimaluse meie kasvatajatele nii kodudes kui koolides tutvuda Rousseau kasvatuslikkude vaadete tuumaga. Raamat sisaldab Rousseau eluloo, kokkuvõtte tema pedagoogilistest vaateist ja kasvatusüsteemist ning arvustavaid märkusi nende viimaste juure (kokku 66 lk.). Muu osa on Rousseau tähtsama teose „Emili“ tõlge, mis jälgib lapse kasvamist ja näitab, mida tarvis hoolitsejail seejuures teha või tegemata jätta, ning avab ühtlasi areneva inimolevuse hingeelu sügavusi. Praegusel ajal, mil noorsoo juhtimise küsimused püsivad ikka otsivaltpäevakorral, peaks see teos aitama lahendada mitmeidki küsimusi. Ja seda just laiemal hulgal ja koduse kasvatuse mõttes.

EESTI ÕIGEKEELSUSE-SÕNARAAMAT. II köide. Tähed N — R io. II täiendatud ja parandatud trükk. Lk. 561—1120, hind 4 kr. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus Tartus, 1930.

JÜRI NUUT: MILLEST KÕNELEB EINSTEINI RELATIIVSUSEÕPETUS. Tabelitega ja joonistega. 106 lk., hind 2 kr. 50 s. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus Tartus, 1930.

Tänavu saab 25 a. täis ajast, mil prof. Einstein esimest korda esines oma relatiivsuse teooriaga. Viimaseil aastail on tema õpetus saanud üldise huvi osaliseks. Selle põhjuseks on muu seas asjaolu, et Einsteini teooria ei kuulu mitte ainult kitsa ja spetsiaalse teaduse ala piiridesse, vaid et sellest õpetusest kasvavad välja uued põhimõtted maailma mõistmiseks. Nii et siin on ka tugev üldfilosoofiline külg. Dr. J. Nuut, Tartu ülikooli matemaatika dotsent, on teinud enese ülesandeks esile tõsta just relatiivsuseõpetuse põhialuseid ning tal on õnnestunud esitada seda niivõrd populaarteaduslikul laadil, et selle lugemine ei nõua erilisi spetsiaaladmisi: raamat on loetav ja arusaadav igapähele, kellel on matemaatikas põhiteadmised, nagu seda pakub algkool.

PROF. ŽEBELEV: ALEKSANDER SUUR. Elulugu. Tõlkinud R. Kleis, 140 lk., hind 1 kr. 75 s. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus Tartus, 1929.

Kui on ajaloo kangelas, tuleb Aleksandrit vastuvaidlemata arvata nende hulka. Kui ajaloo-protsessis inimese isik omab tähendust, kuulub Aleksandri ajaloos üks kõige tähtsamaist osadest. Vähe leidub mehi, kelledest oleks säilinud nii suur kuulsus nii Euroopas kui seal — Aasias, nagu selle on omandanud Aleksander. Oma võitude ja vallutustega andis Aleksander tervele maailmale uue ilme, rajades aluse sellele, mis lõpuks teostus kõigist takistusist hoolimata — Euroopa omandas ülevõimu Aasia üle. Selle suure elu saladus peitub tervevikulises teo nimises: Aleksandri ajal armastati väga kõnesid, tema ise eelistas tegusid; tema ajal kaheldi alati ja kõigis, tema uskus aga oma missiooni. Ning seepärast saatis ta korda rohkem kui ükski teine.

Paul Kuusik, pastor, korp!
Ugala vill vill kogu
esindaja Tallinnas

Korp! Sakala vill vill kogu Vil-
jandi koondise juhatus

ÕNDSATE SAARE AUTOR

Paul Gruzna on sündinud 16. veebruaril 1878 Liivimaal Võnnu linna ligal, saanud hariduse Riia õigeusu vaimulikus seminaris ning teotsenud siis ametnikuna ja näitlejana. Oma kirjandusliku tegevuse alul kuulus ta nn. dekadentide hulka, arenes aga varsti stiililt omapäraseks ja sisukäsitluselt mitmekülgeks kirjanikuks, eelistades armuelu konflikte ja sotsiaalse ümberhinnangu

nähteid. On avaldanud jutustisi, näidendeid, humoristlikke följetone ja muusikaarvustisi. Ta juttudest pälvib tähelepanu kogu Sapp, näidenditest *Kui meri kohiseb*, *Õite org* ja *Omakohus*. *Õndsate saar*, mis käesolevast nrist alates hakkab M. Pukitsa tõlkes ilmuma *Lahtistes Lehtedes*, on üks P. Gruzna parimaid novelle, kirjutatud 1913. a.